

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 12 พฤศจิกายน 2536

กรณีอภัยจากการดำเนินนโยบายข้าวปี 2535/2536

ตอนที่สอง

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

การรับซื้อข้าวสารคุณภาพต่ำขององค์การคลังสินค้า ในสังกัดกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ นับเป็นกรณีอภัยอีกกรณีหนึ่งของการดำเนินนโยบายข้าวปี 2535/2536

รัฐบาลนายชวน หลีกภัย กำหนดให้องค์การคลังสินค้า (อคส.) รับซื้อข้าวสาร ชนิด 15% และ 25% จากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย (ชสท.) โดยมีวงเงิน 600 ล้านบาท ทั้งนี้ร้อยละ 20 ของมูลค่ารับซื้อใช้เงินจากกองทุนรวมช่วยเหลือเกษตรกร อีกร้อยละ 80 อาศัย สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ (packing credit) จากธนาคารแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ยังให้ใช้เงินของโครงการแทรกแซงตลาดโดยรับซื้อข้าวสารเข้าเก็บในโกดัง (ของกรมการค้าต่างประเทศ) ซึ่งได้อนุมัติงบประมาณแล้ว 1,700 ล้านบาท

รัฐบาลกำหนดให้องค์การคลังสินค้ารับซื้อข้าวจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมิถุนายน 2536 และกำหนดให้ระบายข้าวให้เสร็จสิ้นก่อนเดือนธันวาคม 2536 ทั้งนี้ให้ อคส. หักค่าใช้จ่ายการดำเนินการ ค่าชดเชยดอกเบี้ย ค่าเช่าโกดัง ค่าปรับปรุงคุณภาพข้าว ค่าดำเนินการส่งออก และค่าชดเชยการขาดทุนตามที่เกิดขึ้นจริงได้ แต่ต้องไม่เกินวงเงิน 600 ล้านบาท

อคส. รับซื้อข้าวจาก ชสท. โดยกำหนดเงื่อนไขว่า จะต้องเป็นข้าวสารที่แปรรูปจากข้าวเปลือกที่รับซื้อจากสหกรณ์การเกษตร หรือที่สหกรณ์การเกษตรรับซื้อจากสมาชิกเท่านั้น คณะกรรมการรับซื้อข้าวเข้าเก็บและเร่งระบายข้าวส่งออกในการประชุมเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2536 มีมติให้ อคส. รับซื้อข้าวขาว 25% เลิศในราคากระสอบละ 590.36 บาท ต่อมา ชสท. เสนอขายข้าวดังกล่าวแก่ อคส. ปริมาณ 800,000 กระสอบ โดย ชสท. เป็นผู้ขายเอง ร่วมกับสหกรณ์การเกษตรอีก 33 แห่ง ทั้งนี้ อคส. และ ชสท. ได้ร่วมลงนามในสัญญาการซื้อขายเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2536

เมื่อ ชสท. ทำสัญญาขายข้าวแก่ อคส. แล้ว ชสท. ได้จัดสรรโควตาการส่งมอบข้าวแก่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดต่างๆ (ชสก.) ปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน สำหรับ

ชสท. เองได้รับโควต้า 105,585 กระสอบ แต่ ชสท. ไม่มีข้าวจำนวนนี้ และสหกรณ์การเกษตร จังหวัดกรุงเทพฯรับรองที่จะส่งมอบข้าวเพียง 10,000 กระสอบเท่านั้น ความไม่ชอบมาพากลของ โครงการนี้เริ่มปรากฏสู่สาธารณชน เมื่อมีรายงานข่าวว่า ข้าวที่ ชสท. ส่งมอบให้ อคส. มิใช่ข้าวที่ซื้อ จากเกษตรกร หากแต่เป็นข้าวที่ซื้อจากพ่อค้าคนกลาง เพราะชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัด ต่างๆ ทั้งในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีข้าวชนิด 25% อยู่ในมือ แต่กลับมีการทำหลักฐานเท็จว่า ชสท. ส่งมอบข้าวแก่ อคส. อาทิเช่น ในขณะที่มีรายงานข่าว ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอุดรดิติ์ส่งมอบข้าวจำนวน 16,000 กระสอบแก่ อคส. แต่ทาง ชสท. อุดรดิติ์กลับแถลงว่าไม่เคยจัดส่งข้าวให้แก่ อคส. เลย (ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ 20 กรกฎาคม 2536)

เมื่อเกิดกรณีข้อกล่าวเกี่ยวกับ ชสท. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้แต่งตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบการรับซื้อข้าวของ ชสท. โดยมีนายอนันต์ ชำนาญกิจ รองปลัดกระทรวง เกษตรฯเป็นประธาน ผลการตรวจสอบพบว่า ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหลายต่อหลายจังหวัดไม่มี หลักฐานอันชัดเจนว่ารับซื้อข้าวจากเกษตรกร ชสท. บางจังหวัดใช้วิธีซื้อข้าวจากโรงสีและพ่อค้า ส่งออก แล้วส่งมอบให้ อคส. (กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 5 มิถุนายน 2536) บางแห่งดังเช่น ชสท. อุดรธานี ไม่มีข้าวส่งมอบให้ อคส. แต่โอนโควต้าให้พ่อค้าคนกลางเป็นผู้ส่งมอบโดยมีข้อตกลง ในการแบ่งปันผลประโยชน์ นอกจากนี้ แม้ว่า ชสท. หลายต่อหลายจังหวัดไม่สามารถส่งมอบ ข้าวเต็มตามโควต้า แต่การณกลับปรากฏว่า ชสท. สามารถจัดส่งข้าวให้ อคส. จนครบจำนวน (กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 9 สิงหาคม 2536)

เมื่อสิ้นกำหนดการส่งมอบข้าวเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2536 ชสท.รายงานกรม ส่งเสริมสหกรณ์ว่า ชสท. ได้ส่งมอบข้าวแก่ อคส. รวมทั้งสิ้น 800,084 กระสอบ โดย ชสท. ส่งมอบเอง 403,932 กระสอบ และ ชสท. จังหวัดต่างๆ เป็นผู้ส่งมอบ 396,152 กระสอบ อย่างไรก็ตาม หลักฐานการรับมอบข้าวของ อคส. กลับมีเพียง 396,152 กระสอบ (ผู้จัดการรายวัน ฉบับ วันที่ 13 สิงหาคม 2536) คำถามมีอยู่ว่า ข้าวจำนวนประมาณ 400,000 กระสอบนี้หายไปไหน

รายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม 2536 ช่วยให้เห็นว่า แทนที่ ชสท. จะต้องส่งมอบข้าว 400,000 กระสอบแก่ อคส. ตามสัญญา อคส.ได้ทำสัญญาว่าจ้าง ชสท.เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2536 ให้ปรับปรุงข้าวชนิด 25% เป็น ชนิด 35% เพื่อส่งมอบให้รัฐบาลฟิลิปปินส์ตามสัญญาที่กระทรวงพาณิชย์ทำไว้กับกระทรวง เกษตรฟิลิปปินส์ โดยจ่ายค่าจ้างในการปรับปรุงข้าวตันละ 210 บาท หรือกระสอบละ 21 บาท แต่ ชสท. มิได้ปรับปรุงข้าวเอง หากแต่ว่าจ้างบริษัทเอกชน 3 บริษัทเป็นผู้ดำเนินการ ได้แก่

บริษัทข้าวกรุงสยาม จำกัด บริษัท แผลมทองค้าข้าว จำกัด และบริษัท เซ็นทรัลไรซ์ จำกัด แต่ อคส. ส่งมอบข้าวให้ฟิลิปปินส์ได้เพียง 200,000 กระสอบ การส่งมอบก็ต้องหยุดชะงักลง

ด้วยเหตุนี้เอง จึงไม่ปรากฏหลักฐานว่า ชสท. ส่งมอบข้าวให้ อคส. เพราะข้าวที่ ชสท. ต้องส่งมอบให้ อคส. นั้นได้ส่งลงเรือไปฟิลิปปินส์แล้ว แต่ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ชสท. ไม่มีข้าวขาวชนิด 25% อยู่ในมือ และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดต่างๆก็ไม่มีข้าวชนิดนี้ที่จะส่งมอบให้ อคส. ได้ครบตามสัญญา แต่เหตุไฉน ชสท. จึงมีข้าวชนิด 25% ซึ่งนำมาปรับปรุงเป็นข้าวชนิด 35% ได้ถึง 200,000 กระสอบ หลักฐานข้อเท็จจริงต่างๆเหล่านี้ชวนให้เชื่อว่า ชสท. มิได้รับซื้อข้าวจากเกษตรกรมาปรับปรุงเพื่อส่งมอบให้ฟิลิปปินส์ หากแต่ ชสท. มอบให้พ่อค้าเอกชนเป็นผู้ส่งออกโดยตรง เพียงแต่พ่อค้าเอกชนกระทำในนาม ชสท. มีหน้าที่ยังได้ค่าจ้างในการปรับปรุงข้าว ทั้งๆที่อาจไม่มีการปรับปรุงใดๆเลย หากจะกล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว รูปการณ์อาจเป็นว่า ผู้บริหาร ชสท.ร่วมมือกับร้านหยงในแถบถนนทรงวาดส่งมอบข้าวให้ อคส. โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกัน ทั้งนี้ อคส. อาจรับรู้การดำเนินการทั้งหมดนี้ด้วยก็ได้

ความไม่ชอบมาพากลในการซื้อขายข้าวระหว่าง อคส. กับ ชสท. ในฤดูกาลผลิตปี 2535/2536 เป็นเรื่องที่ทางราชการกำลังไต่สวน แต่จะเป็นมวยล้มหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความจริงใจของรัฐบาลเอง บทเรียนสำคัญจากกรณีนี้ก็คือ แม้ว่าโครงการรับซื้อข้าวจาก ชสท. จะมีเจตนาดีที่จะเปิดโอกาสให้ชาวนาขายข้าวได้ราคาดี แต่พฤติกรรมการฉ้อราษฎร์บังหลวงและการประพฤติมิชอบ ซึ่งปรากฏอย่างแพร่หลายในองค์กรเกษตรกรที่จัดตั้งโดยรัฐ ไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย รวมตลอดทั้งรัฐวิสาหกิจดังเช่นองค์การคลังสินค้า มีส่วนบิดเบือนเจตนารมณ์ของโครงการไปอย่างสำคัญ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้เป็นกรณีตัวอย่างอีกกรณีหนึ่งที่บ่งชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้บริหารองค์กรเกษตรกร และพ่อค้านายทุน ร่วมกันดูดขี่ส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการดำเนินนโยบายข้าวอย่างไร